



A 2019/2020. tanévi
Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny
második forduló

MAGYAR IRODALOM

Javítási-értékelési útmutató

1. A Pilinszky János költői világa című témakörhöz tartozó feladatlap

1. feladat

Az alábbi táblázatba írja be a megjelenés éve alapján Pilinszky versköteteinek a címét!

Kötet cím	Megjelenés éve
1. Trapéz és korlát	1946
2. Harmadnapon	1959
3. Nagyvárosi ikonok	1970
4. Szálkák	1972
5. Végkifejlet	1974
6. Kráter	1976

Elérhető pontszám: helyes kötetcímenként 0,5-0,5 pont, összesen 3 pont.

2. feladat

Foglalja össze, hogyan kapcsolódnak az alábbi személyek Pilinszky János életművéhez!
(Válasza személyenként két helyes állítást tartalmazzon!)

József Attila: Pilinszky János *József Attila emlékkönyvébe* című prózai írásában vallotta: „Mozarti tehetség volt: a legbonyolultabb és a legegyszerűbb, a legmélyebb és a legtörékenyebb, a legsúlyosabb és a legáttetszőbb”. 1962-es esszéjében pedig „a legmodernebb költő”-nek nevezte. József Attila lírája sokban hatott Pilinszky lét- és költészetszemléletének alakulására. Korai verseinek motívumrendszere, kozmikus vízióinak metaforái József Attila poétikai eljárásaival rokoníthatók. Két kései, címében is költőelődjét idéző versében katonai fogalmakat társított József Attila alakjához (*József Attila, Újra József Attila*).

Simone Weil: Az 1972-es *Szálkák* kötettől felerősödött Pilinszky transzcendens iránti vonzalma, kedvelt biblikus motívumai voltak: szög, bárány, öröklét, kereszt. Ez összefüggésbe hozható Simone Weil (1909-1943) misztikus művészetével, akinek művét Pilinszky 1964-ben olvasta először (*La pesanteur et la grâce*). Többször fordított Weil naplórészleteiből, nyilatkozataiban is sokszor hivatkozott a filozófusnőre. Pilinszky *Juttának* című versében írja: „*Latrokként – Simone Weil gyönyörű szavával / – tér és idő keresztjére / vagyunk mi verve emberek.*”

Pierre Emmanuel: Pierre Emmanuel (1916-1984) francia metafizikus költő személyét és művészetét jórészt Pilinszky János ismertette meg a magyar közönséggel. Az 1960-as években baráti kapcsolat alakult ki a két költő között: Párizsban többször is találkoztak. Pilinszky az *Új Emberben* többször hivatkozott francia barátja műveire, 1968-ban értő előadást is tartott róla. A *Nagyvárosi ikonok* kötet nyitóversét *Utószó* címmel neki ajánlotta. Pilinszky fordította Emmanuel *Novemberi száműzetés* című versét. Ugyanakkor a francia költő is kiváló versfordításokkal járult hozzá Pilinszky nemzetközi elismeréséhez.

**Elérhető pontszám: helyes válaszonként 1-1 pont, összesen 3 pont.
Minden helyes megoldás elfogadható.**

3. feladat

Nevezzen meg négy olyan folyóiratot, amelyekben Pilinszky János publikált!

Élet, Diárium, Újhold, Ezüstkor, Magyarok, Vigilia, Válasz, Új Ember, Új Idők, Élet és Irodalom, Kortárs, Tiszatáj.

**Elérhető pontszám: helyes válaszonként 1 pont (0,5 pont nem adható), összesen 4 pont.
Minden helyes válasz elfogadható.**

4. feladat

Az alábbi idézetek alapján ismerje fel a Pilinszky-vers címét, és nevezze meg a versszövegben megjelölt költői képet vagy alakzatot!

Versrészlet	A mű címe	Költői kép / alakzat
<u>Mint gyűrött gödör</u> feneke a táj; izzó hegek a káprázó homályban. Alkonyodik. Dermeszt a ragyogás, vakít a nap. Sosem felejttem, nyár van.	A szerelem sivataga	hasonlat / metafora
Kilép a többiek közül, megáll a kockacsendben, mint vetített kép hunyorog rabruha és <u>fegyencfej</u> .	Ravensbrücki passió	szinekdoché/ metonímia
Sehol se vagy. Mily üres a világ. Egy kerti szék, egy kinnfeledt nyugágy. Éles <u>kövek közt</u> árnyékom csörömpöl. Fáradt vagyok. Kimeredek a földből.	Apokrif	alliteráció
Fejem fölé a csillagok <u>jeges tüzet</u> kavarnak, az irgalmatlan ég alatt hanyattdőlök a falnak.	Téli ég alatt	oximoron / ellentét / metafora

**Elérhető pontszám: helyes válaszelemenként 0,5-0,5 pont, összesen 4 pont.
Minden helyes megoldás elfogadható.**

5. feladat

A Pilinszky-életmű ismeretében értelmezze az alábbi háromsoros versben a csend-motívum jelentésteremtő szerepét! (Válasza három lényegi megállapítást tartalmazzon!)

Ez lesz

Oszlás-foszlás, vánkosok csendje,
békéje annak, ami kihült, hideg lett,
mindennél egyszerűbb csend, ez lesz.

A Pilinszky-életműben a csendet a *költői beszéd és világkép* részeként kell értelmezni. Az *emberi beszéd hiánya, a meg nem értés, az elhallgatás*, majd a *végső csend* költészetének alapproblémája. A kihült, *kiüresedett világ és a magányos lét viszonyát* értelmező *Ez lesz* című vers három sorra redukálódik: csupán a szétfoszlás, a *végső megpihenés*, a *csend és a béke metaforáit* hagyja meg a költő. A háromsoros látomás a *halálsejtelem víziója*. Az ember magánya *kozmoszisan értelmezhető*, azonban a szorongás helyett *az enyhület és megbékélés* árad a vers soraiból. A háromsoros vers transzcendens távlatokat nyit. Azt az időtlen, végtelen misztikus tapasztalatot sugallja, amely csak az isteni csendben nyerhet feloldódást. (Pilinszky az emberi magány misztikus értelmezéséhez is többnyire a csönd poétikáján keresztül jut el. A költő 1976 novemberében Baitz Máriának írott levelében a csend lélektani és esztétikai szerepéről a következőket fogalmazza meg: „Ezért kell egyedül befele figyelniünk, arra a végső csendre, ami vár ránk, (...) végül mindenből költészet lesz és csend.”)

**Elérhető pontszám: helyes válaszelemenként 1-1 pont, összesen 3 pont.
Minden helyes megállapítás elfogadható.**

6. feladat

Kányádi Sándor számos elődjét megidézte a *Sörény és koponya* kötetének *Históriás énekek odaátra* ciklusában. Mely szavak, kifejezések utalnak Pilinszky költői világára az alábbi versben? Választását egy-egy mondatban indokolja!

Elmaradt találkozás Pilinszky Jánossal

egyszer már majdnem sikerült
egyik verssorod csuhakötélén
mint artistáknak a trapézig
följutnom de láttam hogy te a
megváltás lassacskán kétezer
év óta egyre húzódó zúrós
utómunkálataival vagy el
foglalva szemérmesen és
megértő tisztelettel vissza-
ereszkedtem a porondra

Kányádi a legnagyobb tisztelettel és alázattal ír emlékverset elődjének. A Kányádi-versben a *csuhakötél*, a *trapéz* és a *megváltás* szavak is utalnak Pilinszky János költői világára. A szerzetesek öltözéke a bokáig érő csuha; a trapéz Pilinszky első kötetének címében is szerepel; a megváltás pedig egész lírájának, de főleg kései verseinek visszatérő motívuma. Pilinszky lírájának legfőbb témakörei: a bűn, a szenvedés, a megváltás és az üdvtörténet problémái. Pilinszky megváltást kereső költő, aki a háború történelmi pillanatait, az ember áldozattá válását, a 20. század emberének lelkiismeret-vizsgálatát a legdísztelenebb, legkopárabb elvont tárgyiassággal is képes kifejezni. Korai verseit az 1946-os *Trapéz és korlát* című kötetében gyűjtötte össze. Ugyanezzel a címmel verse is jelent meg a kötetben. A *Trapéz és korlát* különös szerelmes vers, mely kifejezi az ember magányát és kiszolgáltatottságát: „*Ülünk az ég korlátain, / mint elítélt fegyencek*”.

**Elérhető pontszám: helyes válaszelemenként 1-1 pont, összesen 3 pont.
Minden helyes megállapítás elfogadható.**

FIGYELEM!

A feladatlap megoldása után kidolgozandó TÉTEL CÍME:

Halál és megváltás Pilinszky János költészetében

2. A Zrínyi Miklós alakja Kölcsey Ferenc és Arany János értekező prózájában című témakörhöz tartozó feladatlap

1. feladat

Fejtse ki, mi a kapcsolat a megnevezett személyek, helyek és a költő Zrínyi Miklós között!

Vergilius Zrínyi Miklós Vergilius *Aeneis*-ét mintaként, forrásként használta a *Szigeti veszedelem* megírásakor. A propozícióban szereplő „*Fegyvert s vitézt éneklek...*” Vergilius szavainak szó szerinti fordítása.

Kursanec A költő Zrínyi Miklóst a (Csáktornya melletti) kursaneci erdőben vadászat közben érte a halál. Bethlen Miklós *Önéletírása* szerint egy vadkan sebezte halálra.

Csáktornya A Zrínyi család birtoka, feltehetőleg itt született a költő. (Mások Ozaly várát jelölik meg.) Csáktornya később a barokk főnemesi kultúra kiemelkedő központja. Zrínyi több művét, köztük a *Szigeti veszedelmet* is itt vetette papírra.

Machiavelli Zrínyi a *Mátyás király életéről való elmélkedések* című röpiratában Machiavelli *A fejedelem* című műve hatására fogalmazta meg az ideális uralkodó tulajdonságait.

**Elérhető pontszám: helyes válaszonként 1-1 pont, összesen 4 pont.
Minden más helyes válasz is elfogadható.**

2. feladat

Töltse ki az alábbi, Zrínyi Miklós műveire vonatkozó táblázatot!

A mű címe	Műfaj	Téma
Az idő és hírnév	epigramma-ciklus	elmélkedés az idő múlásáról, saját pályájának értékelése, a halál ellenére fennmaradó dicsőség
<i>Vitéz hadnagy</i>	hadtudományi értekezés / röpirat	az ideális hadvezér tulajdonságai

**Elérhető pontszám: helyes válaszelemenként 1-1 pont, összesen 4 pont.
Minden más helyes válasz elfogadható.**

3. feladat

Válaszoljon az alábbi idézetekkel kapcsolatos kérdésekre!

A. „*Én az ki azelőtt iffiu elmével
Játszottam szerelemnek édes versével,
Küszködtem Viola kegyetlenségével:
Mastan immár Mársnak hangassabb versével.*”

a) Melyik Zrínyi-műből származik az idézet? (A helyes válasz 0,5 pontot ér.)

Szigeti veszedelem

b) Ki a 3. sorban megidézett Viola? (A helyes válasz 0,5 pontot ér.)

Első felesége, Draskovich Mária (Eusébia)

B. „A VII. osztályra marad az ó-, közép- és újkor. Pár ívnyi rövid extractust adok kezökbe, hogy az összefüggést lássák, s fel tudják mondani. De a súlypont itt is a felolvasásokra esik. (...) Zrínyiből bőven olvastatok, fejtegetve mindig. Munka, szavalás itt is foly. Hetenkint van három óra. - Kézikönyv lehet Lonkay I, de örömeztőbb adom kezökbe Toldy Példatárát.”

a) Kinek melyik művéből származik az idézet? (Helyes válaszelemenként 0,5-0,5 pont adható.)

Arany János: *Magyar irodalomtörténet* / Arany János irodalomtörténete

b) Hol és milyen céllal írta a szerző a művet? (Helyes válaszelemenként 0,5-0,5 pont adható.)

Nagykőrösön oktatási céllal, tankönyvként is használták.

C. „Epések lesznek talán szavaim; de keserű, kínos emlékezetek támadnak lelkemben. Mert gondolkodom a népről, mely Zrínyit, az író, el tudta feledni; mely Faludit, míg élt, nem ismeré, mely Révairól hallani nem akart; mely Baróti Szabót és Virágot meg nem siratta; s melynek kebelében az ötvenhat évet szakadatlan munka közt eltöltött Kazinczy nyomorúsággal élt és holt.”

Ki az adott részlet szerzője, és mi a mű címe? (Helyes válaszelemenként 0,5-0,5 pont adható.)

Kölcsey Ferenc: *Emlékbeszéd Kazinczy Ferenc felett*

Elérhető pontszám: összesen 4 pont.

4. feladat

Röviden értelmezze Kölcsey *Parainesis* Kölcsey Kálmánhoz című művének alábbi idézetét! Zrínyi Miklós alakjának megidézésével milyen erényeket állított példaként Kölcsey unokaöccsének? (Elemzése két érdemi megállapítást tartalmazzon!)

„Hol az ember, ki magát a föld minden országainak szentelni akarván, forró szenvedelmet hordozhatna irántok keblében? Leonidás csak egy Spártáért, Regulus csak egy Rómáért, Zrínyi csak egy Magyarországért halhatott meg. Nem kell erre hosszú bizonyítás; tekints szívedbe, s ott leled a természettől vett tudományt, mely szerelmedet egy háznéphez s ennek körén túl egy hazához láncolja.”

Lehetséges válaszelemek (minimum kettő kötelező):

A *Parainesis* legfőbb gondolata a Kölcsey által „rény”-nek nevezett erkölcsi norma, melynek lényege az emberiség, de kivált a haza szolgálata, a tettekben megnyilvánuló hazaszeretet. A fenti idézet alapján a szerző számára a haza szolgálata az előbbre való, és az egyén ezen keresztül tehet az emberiség ügyéért is valamit. A részletben megjelenő Zrínyi a szigetvári hős, a *Szigeti veszedelem* költőjének dédapja, az eposz központi alakja. Kölcsey értelmezésében Zrínyi hősi halála a haza védelmét szolgálta.

Elérhető pontszám: érdemi megállapításonként 1-1 pont, összesen 2 pont.

5. feladat

Az alábbi feladatok Arany János *Zrínyi és Tasso* című művéhez kapcsolódnak.

a) Milyen alkalomra írta meg Arany János a *Zrínyi és Tasso* című művét?

(1859-ben) akadémiai székfoglalójára.

Mi a fenti mű műfaja?

Értekezés.

(Elérhető pontszám: helyes válaszelemenként 0,5-0,5 pont, összesen 1 pont.)

b) Az eredetiség kérdését vizsgálva Arany János milyen szerzőket említ művében? Írjon legalább három példát!

pl. Shakespeare, Molière, Vergilius, Ovidius stb.

(Bármely jó megoldás elfogadható, amely az értekezés szövegével igazolható.
Ha három szerző neve szerepel, adható 1 pont.)

c) Arany János *Zrínyi és Tasso* eposzát összevetve különbségeket és hasonlóságokat állapított meg. A *Zrínyi és Tasso* című tanulmány alapján töltsse ki a táblázatot!

A prozopózió és az invokáció

Különbség megfogalmazása:	Hasonlóság megfogalmazása:
<p>Zrínyi Vergilius előkészítő négy sorát is átveszi, Tasso nem.</p> <p>Tasso bocsánatot kér Szűz Máriától, hogy nem teljesen az igazat írja, amikor kiszínezi a történetet.</p> <p>Zrínyi az invokációban a hiteles ábrázoláshoz kér segítséget („<i>Úgy írhaszak, mint volt</i>”).</p>	<p>Mindketten Vergilius <i>Aeneis</i> című eposzának prozopózióját követik.</p> <p>Az invokációban Szűz Máriához könyörögnek.</p>

A természetfeletti hatalmak, csodás elemek szerepeltetése

Különbség megfogalmazása:	Hasonlóság megfogalmazása:
<p>Zrínyi művében kevesebb a csodás elem.</p> <p>Tassónál a szemben álló felek többé-kevésbé egyenrangúak: Istennek alig van hatalma a pokol démonai fölött, akik csaknem egyenlő erejűek vele.</p> <p>Zrínyinél Isten irányítja az alvilágot is, hiszen az ő utasítására tevékenykedik Alecto fúria.</p> <p>Tassónál az alvilág démonai közt a pogány hitrege alakjai is szerepelnek.</p>	<p>A Mennyei hatalom mozgatja a cselekményt, a deus ex machina ezen alapul.</p> <p>Mindkét mű üdvtörténet.</p>

Az író és tárgya

Különbség megfogalmazása:	Hasonlóság megfogalmazása:
<p>Zrínyinél hangsúlyosabb az aktuális nemzeti történelmi kontextus, saját korának, nemzetének jellemzőit fűzi bele. Kora nemességéhez szóló üzenetet fogalmaz meg. Arany szerint Tasso nem tudja megragadni és kidolgozni a saját tárgyát, mivel elvész a részletekben, a különálló történetek és a széthúzó hősök meséjének sokaságában. Ezzel szemben Zrínyi egy kisebb témát tölt meg tartalommal, emel fel. Míg tehát Tasso „tárgyán alul marad, Zrínyi a magáét eposzi nagyságra emelte.”</p> <p>Zrínyi mindvégig a fő konfliktusra koncentrálnak, és ennek rendel alá minden epizódot, Tasso viszont egészen másként építkezik, Tasso művében a harc inkább csak keret.</p>	<p>Mindkét mű a keresztények és a muszlimok harcáról szól, a kereszténység védelméről, a keresztény hősök helytállásáról.</p>

Isten üzenetének közvetítője az első énekben

Különbség megfogalmazása:	Hasonlóság megfogalmazása:
<p>Tasso művében Gábor arkangyalt, Zrínyi pedig Mihály arkangyalt szerepelteti Isten üzenetének közvetítőjeként.</p>	<p>Mindkét hősköltemény Isten megjelenésével és üzenetével kezdődik, amit egy angyalra bíz az Isten.</p>

Minden egyéb helyes megoldás elfogadható.

Soronként 1 hasonlóság és 1 különbség megfogalmazása szükséges.

Elérhető pontszám: helyesen kitöltött soronként 1-1 pont, összesen: 4 pont

Az 5. feladat összpontszáma 6 pont.

FIGYELEM!**A feladatlap megoldása után kidolgozandó TÉTEL CÍME:**

A költő és hadvezér Zrínyi megítélésének árnyalatai

Arany és Kölcsey értekező prózájában

3. Az Ottlik Géza: *Iskola a határon* című témakörhöz tartozó feladatlap

1. feladat

Ottlik Géza élete és művészete szorosan kötődött Budapesthez.

- a) **Mely művének a címe tanúskodik erről? Nevezze meg az alkotás műfaját!** (Két helyes válasz: 1 pont. 0,5 pont nem adható.)
Buda, regény.
- b) **Emeljen ki az író életrajzából három olyan mozzanatot, amely ehhez a városrészhez kötődik!** (Három helyes adat esetén 1 pont adható.)

Pl.: gyerekkorában Budán élt szüleivel; Budán járt a Bocskai István katonai főreáliskolába; feleségével első lakásuk Budán, Pasaréten volt; Hidegkúton, a mai Hűvösvölgyben bújtatta 1944/45 telén Vas Istvánt és annak menyasszonyát.

Elérhető pontszám: összesen 2 pont.

2. feladat

Mi a kapcsolat Ottlik Géza és a megnevezett személyek és intézmények között?
(Megoldásaiban legalább két-két válaszelem szerepeljen!)

- Örley István** – Medve Gábor alakjának egyik ihletője; Ottlik egyik legjobb barátja; Ottlik a kőszegi katonai alreálból ismeri; Örley a főváros ostroma alatt meghalt.
- Vas István** – Ottlik költőbarátja; 1944/45 telén a házuk padlásán bújtatta.
- Magyar PEN Club** – Ottlik a Magyar PEN Club elnöke volt; részt vett a PEN Club zürichi konferenciáján a háború után (1947).
- Magyar Rádió** – hangjátékot írt a Magyar Rádióknak (*A Valencia-rejtély* címmel); tanulmányt írt a rádiózás lehetőségeiről; a Magyar Rádió szerkesztője volt; innen politikai okokból elbocsátották.

**Elérhető pontszám: helyes válaszonként 0,5 pont, összesen 2 pont.
Minden helyes válasz elfogadható.**

3. feladat

Pótolja a hiányzó szót az Ottlik-művek címében!

- a) A -rejtély (Valencia)
b) Minden (megvan)
c) A - legenda (Drugeth)
d) háztetők (Hajnali)

Elérhető pontszám: helyes válaszonként 0,5 pont, összesen 2 pont.

4. feladat

Mi a kapcsolat az *Iskola a határon* című regény és az alább felsoroltak között? Válaszát röviden fejtse ki!

- 1948** – Ekkor készült el Ottlik a regény első változatával, de visszakérte a nyomdától, és tovább dolgozott rajta. A művet csak tizenegy évvel később, 1959-ben jelentette meg.
- Fischer Verlag** – Ennél a német kiadónál jelent meg a regény először külföldön, német fordításban.
- Trieszt** – A regény terei között Trieszt (és a kőszegi hegyek) jelenti a legkülső határt.
- Robert Musil** – 20. századi, világirodalmi rangú osztrák író, Törless iskolaévei című regénye témájában és műfajilag erős rokonságban áll az Ottlik-regénnyel. (Érdekesség, hogy Ottlikhoz hasonlóan Musil is matematikus.)

**Elérhető pontszám: helyes válaszonként 1 pont, összesen 4 pont.
Minden helyes válasz elfogadható.**

5. feladat

Fejtse ki, milyen jelentéstartalommal rendelkezik a címben szereplő *határ* kifejezés! (Értelmezése négy válaszletemet tartalmazzon!)

- Kőszeg mint a közelmúltban érvénybe lépett trianoni határ egyik határvárosa;
- Kőszeg mint az 1532-es török támadás megállítója, a haza, a kereszténység és az európai kultúra kapuja;
- Kőszeg az ország központjától messze fekszik, és saját törvényekkel, saját világgal, saját társadalmi rendszerrel rendelkezik az ott található katonai alreáliskola;
- a gyermekkor és a felnőtté válás határa;
- a transzcendens és az immanens világ határa

**Elérhető pontszám: helyes válaszelemenként 1 pont, összesen 4 pont.
Minden helyes válasz elfogadható.**

6. feladat

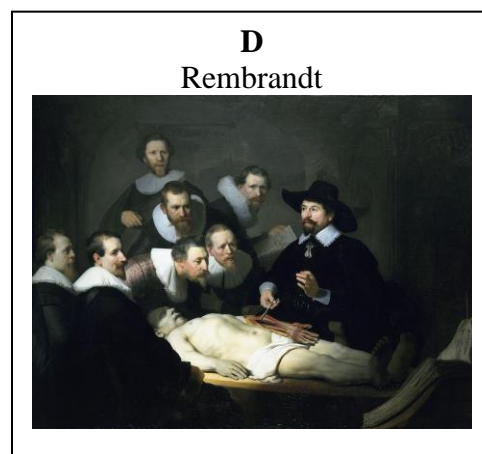
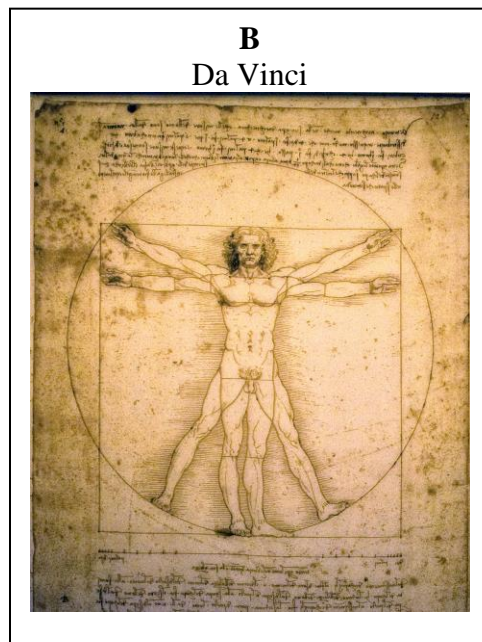
Nevezzen meg négy, az Osztrák-Magyar Monarchiára utaló elemet a regényben!

- A régi Osztrák-Magyar Monarchia térképe található az osztályterem falán.
- Az ebédlőben I. Ferenc József osztrák császár és magyar király portréja lóg.
- A folyosón Savoyai Jenő és Radetzky marsall portréi láthatók.
- Az Osztrák-Magyar Monarchia katonai iskoláinak német vezényszavait is használják (pl. Schulze), és ezt a diákok egyértelműnek, érthetőnek tartják.
- A kőszegi katonai alreál már működött az Osztrák-Magyar Monarchia idejében.

**Elérhető pontszám: helyes válaszonként 0,5 pont, összesen 2 pont.
Minden egyéb helyes válasz elfogadható.**

7. feladat

Melyik két képzőművészeti alkotás hatott Both Benedekre és Medve Gáborra a kőszegi katonai alreáliskolában? Írja le a megoldás betűjelét, és nevezze meg a kiválasztott képzőművészeti alkotásokat!



Megoldás betűjele	Kép címe
A	Las Meninas / Az udvarhölgyek
D	Tulp tanár anatómiája / Dr. Tulp anatómiája / Doktor Tulp anatómiai leckéje

Elérhető pontszám: helyes soronként 1 pont, összesen 2 pont.

8. feladat

Olvassa el az alábbi idézetet és válaszoljon a feltett kérdésekre!

„Talán a szabadság sem helyénvaló kifejezés itt, mert többről van szó. Kötetlenségről, tehermentességről. Az érzékelés szabadságáról, hogy birtokba vehesse a világot. Ehhez nem elég annyi, hogy ne tartsanak számon, és ne tartsanak semmilyen módon rabságban, hanem még a lelkünk legtítkosabb szerkezetét is meg kell őrizni hozzá sértetlenül.” (részlet: Az elbeszélés nehézségei, Medve kézírata)

a) Mely magyarországi történelmi eseményre utal az idézetben kifejezett belső szabadság eszménye?

Az 1956-os forradalom és szabadságharcra utal.

b) Közvetlenül erre az eseményre nincs utalás a regényben. Mi ennek a jelentősége?

A hallgatás is jelentőségteljes, és egyúttal megkérdőjelezi a tapasztalt és bemutatott szabadságérzetet. A regény felütésében az író pontosan megjelöli a regény kezdetének évszámát, 1957-et, és bemutatja a Lukács fürdő könnyednek mutatkozó világát, anélkül, hogy direkt hivatkozna vagy utalna az 1956-os forradalomra. A szabadság kérdésével már a regény felütésében foglalkozik, indirekt utalva a forradalomra, hiszen a regény megjelenésének idején a korabeli kurzus által ellenforradalomnak nevezett népfelkelés tabutémának számított. A szakirodalom megemlíti, hogy a regény első változata ugyan 1948-ban már elkészült, és a kiadás előtt vonta vissza Ottlik, a végleges kiadásba viszont a regény felütése már az 1956-os események után került be.

A regény cselekménye három idősíkhöz köthető, és mindhárom a huszadik századi magyar történelmi tragédiákhoz kapcsolódik (1923; 1944; 1957).

**Elérhető pontszám: helyes válaszonként 1 pont, összesen 2 pont.
A második kérdésre adott minden helyes válasz elfogadható.**

FIGYELEM!

A feladatlap megoldása után kidolgozandó TÉTEL CÍME:

A belső szabadság megteremtésének lehetséges útjai
az *Iskola a határon* című regényben

4. A Csehov drámái (*Sirály*, *Három nővér*, *Cseresznyés kert*) című témakörhöz tartozó feladatlap

1. feladat

Hogyan kapcsolódnak az alább megnevezett személyek és helyszínek Csehov életéhez és művészetéhez?

Borisz Akunyin: grúz születésű orosz irodalomtörténész és japanológus volt, Grigorij Cshartisvili, közismert írói álnevéen Borisz Akunyin. *Sirály* címmel írt műve Csehov drámájának záró jelenetével indul.

Gorkij: orosz író (Alekszej Makszimovics Peskov), Csehov barátja volt.

Melihovo: település Moszkva közelében, ahol Csehov birtokot vásárolt 1892-ben. Itt született pl. a *Sirály* c. műve.

Szuvorin: orosz író, újságíró, a kormányhű *Novoje Vremja (Új Idő)* szerkesztője volt, Csehov barátja, felfedezője, támogatója. Folyamatosan jelentek meg Csehov művei a lapjában.

Elérhető pontszám: helyes válaszonként 0,5-0,5 pont, összesen 2 pont.

Minden helyes válasz elfogadható.

2. feladat

Értelmezze röviden a csehovi dramaturgia alábbi fogalmait!

- **párhuzamos monológ:** a szereplők látszólagos párbeszéde. Valójában csak elbeszélnek egymás mellett, saját problémáikkal vannak elfoglalva, nem is kíváncsiak a másik visszajelzéseire.
- **művészdrama:** a drámai mű központi kérdése a művészsors, a művészlét kérdéseinek előtérbe helyezése (pl. *Sirály*).
- **„víz alatti áramlás”:** a kimondott párbeszéd szövegjelentés mögött egy mélyebb, sokszor csak kikövetkeztethető szövegjelentés húzódik meg.
- **komédia:** Csehov elsősorban komédiáknak tekintette darabjait, sokszor meg is fogalmazta elégedetlenségét, ha ettől eltérő rendezői értelmezésekkel találkozott egy-egy darabja bemutatásakor.

Elérhető pontszám: helyes válaszonként 0,5-0,5 pont, összesen 2 pont.

Minden helyes válasz elfogadható.

3. feladat

„A Csehov-fordítások gyorsan megkopnak. Egyszerűségük modoros lesz, irodalmi, keresett, minden spontaneitást nélkülöző, s így egyre gyanúsabb a színházban. (...) A gyakorlat azt mutatja, hogy negyvenévenként valóban el is készül egy-egy új Csehov-fordítás.” (Tompá Andrea)

Nevezzen meg három Csehov-dráma fordítót az általuk lefordított színmű címével együtt!

fordító	műcím
Tóth Árpád	<i>Cseresznyés kert</i>
Kosztolányi Dezső	<i>Három nővér</i>
Makai Imre	<i>Sirály</i>

Elérhető pontszám: helyes párosítás esetén 1-1 pont, összesen 3 pont.

0,5 pont nem adható.

Minden helyes válasz elfogadható.

4. feladat

Csehov mely színműveire vonatkoznak a következő megállapítások?

- a „kárba vesztett szépség” drámája: *Három nővér*
- a „lassú pusztulásra ítélt jobbra törekvésnek a drámája”: *Ványa bácsi*
- „játék a játékban” szerkesztési elv: *Sirály*
- „a változás elszenvedésének színházi költeménye”: *Cseresznyéskert*

Elérhető pontszám: helyes válaszonként 0,5-0,5 pont, összesen 2 pont.

5. feladat

„A szenvedő hős helyét mindinkább elfoglalja a szenvedő áldozat, a nemes, cselekvő hősét a passzív antihős.” (Walter Kaufmann)

A megadott színművek egy szereplőjét kiválasztva röviden igazolja vagy cáfolja W. Kaufmann állítását!

Bármelyik helyesen kiválasztott szereplő alakja említhető, ha a dolgozatíró kiemeli a *szenvedő áldozat, passzív antihős* jellemvonást.

Csehov szereplői hétköznapi emberek, „*felesleges emberek*”. A szereplők általában belső lelki konfliktusokat élnek meg, úgynevezett „*önprezentációs kényszerben*” élnek. Képtelenek egymással valódi párbeszédet kialakítani, közöttük nem jön létre szoros emberi kapcsolat (pl. szerelem), így sorsuk nem válik tragikusná. Csehov több hősét inkább komikusnak ábrázolja, mint tragikusnak. A szereplők vágyai és álmái ellentétben állnak közönséges élethelyzetükkel, de többségük képtelen változtatni helyzetén, ezért csak álmodozik.

Elérhető pontszám: három kifejtett, helytálló állítás esetén 1-1 pont, összesen 3 pont.

Minden helyes válasz elfogadható.

6. feladat

A. P. Csehov több műfajban is kiemelkedő alkotásokat írt. Nevezze meg az alábbi művek műfaját!

Mű	Műfaj
Mihaszna győzelem	Jókai-paródia/ elbeszélés
Ivanov	színmű
Szahalin	útirajz/riportsorozat
A 6-os számú kórterem	elbeszélés

Elérhető pontszám: helyes válaszonként 0,5-0,5 pont, összesen 2 pont.

7. feladat

Vesse össze a francia klasszicista dráma és a csehovi dráma poétikai sajátosságait!

A francia klasszicista dráma	Szemponatok	Csehov drámái
A téma gyakran az antik irodalom egy drámájának feldolgozása. A kötelesség és a szenvedély összeütközése a drámai konfliktus alapja.	Téma, konfliktus	A „mindennapi depresszió” drámái. Nincs kitérített téma, az orosz élet egy-egy jelenete a dráma témája. A konfliktus a szereplők lelkében, tudatában zajlik. (Drámaiatlan dráma, „víz alatti áramlás drámái”)
A cselekmény a jelenben játszódik, heroikus küzdelemre épül. A tér-idő-cselekmény hármasságát az íróknak be kell tartani.	Cselekmény (akció), tér, idő, cselekmény kapcsolata	A történet a jelenben játszódik, a szereplők azonban visszamenekülnek a múltba. A fontosabb drámai fordulópontok nem a színpadon történnek, hanem a színpad mögött (pl.: Trepjov öngyilkossága). Csehov szakít a hármassággal. A drámai cselekmény akár több évet is felölelhet.
Kiemelkedő személyiségek, hősök	Szereplők	Átlagemberek, „felesleges emberek”, „antihősök”
A szereplői tettek, illetve beszédek egymással harmóniában vannak, a konfliktust árnyaltan fejezik ki. Emelkedett, a hétköznapi nyelvhasználatától eltérő költői nyelv.	Szereplők beszéde (dikció)	„Egymás mellett” beszélnek el a hősök, senki nem hallgatja meg a másikat. Mindenki vall magáról, érzéseiről (lirizált dráma), minden szereplő önmagát „prezentálja” („önprezentációs kényszer”). Hétköznapi nyelvezet.

**Elérhető pontszám: helyes válaszonként 0,5-0,5 pont, összesen 4 pont.
Minden helyes válasz elfogadható.**

8. feladat

A *Sirály* című mű szövegszerűen vagy a szituációs utalások szintjén párbeszédbe lép egy Shakespeare-művel.

- a) Az idézett részletből kiindulva mely Shakespeare-darabról van szó?

„Hah, egy zsíros ágy nehéz szagú veritékében élni;
bűzben rohadva mézeskedni ott a szurtos almon...”

Hamlet

- b) Említsen egy másik párhuzamot a Shakespeare-művel! (Minden helyes válasz elfogadható.)

Pl. az első felvonás rejtett hamleti szituációja, szereplőpárhuzamok, színház a színházban.

Elérhető pontszám: helyes válaszonként 0,5-0,5 pont, összesen 1 pont.

9. feladat

A *Három nővér* című paródia (1979) hosszú időre visszavetette a Csehov-mű bemutatása iránti kedvet a magyar színházakban. Mit gondol, mi lehetett ennek az oka? Véleményét röviden fejtse ki!

Neves férfi színészek játszották a három nővért jellegzetes orosz női ruhában. A paródia tökéletesen kiemelte a híressé vált drámaelemeket (pl. Mása versidézete, fütyülése, Irina születésnapja, a három nővér céltalan élete és Moszkva utáni vágyakozása), a drámaelemek közé beemelte az Oroszországról élő közhelyszerű toposzokat (pl. szamovár, kötött női vállkendő, jellegzetes orosz katonai ruha, szakáll, orosz katonai kitüntetések).

A mű színházi előadásakor a nézők azonnal a televízió szilveszteri műsorában bemutatott, így sokak által ismert paródiára asszociáltak. A paródia hatása, úgy tűnik, a mai napig tart.

**Elérhető pontszám: helytálló állításonként 0,5-0,5 pont, összesen 1 pont.
Minden helyes válasz elfogadható.**

FIGYELEM!

A feladatlap megoldása után kidolgozandó TÉTEL CÍME:

Az önmegvalósításra való képtelenség megjelenítése
a Csehov-drámák szereplőinek sorsában (*Sirály, Három nővér,*
Cseresznyés kert)